

Sterkwerkende ironie

Ik moet ermee oppassen dit egodocument voor de grap met het woordje 'ik' te beginnen, want een tigtal grappen keerde zich al tegen me. In mijn werk kwam dat soms slecht uit. Bijvoorbeeld toen ik "hoe is het nou met Irma?" aan een patiënt vroeg, omdat hij een fullcolourtattoo met die naam op zijn borst had. Het antwoord luidde: "Dat is mijn overleden dochter". Door zo'n reactie word je gewaar dat je op moet blijven letten. Deze keer leidde het gelukkig tot een mooi gesprek over wat deze man had meegemaakt.

Dit soort ter hoogte van de heiliglendenspier pijnlijk aanvoelende complicaties zouden natuurlijk te voorkomen zijn door tevoren de mogelijke gevolgen beter te beknijzen. Dat strookt echter niet met mijn karakter, hopelijk zult u me daarover niet hardvallen. Ik vind het jammer als pijnlijke, maar vaak wezenlijke onderwerpen door verlegenheid of door angst iemand te kwetsen, onbesproken blijven. Er wordt, van hier tot op de Faeröer, naar mijn overtuiging meer kwaad aangericht door zwijgen dan door spreken. Om vlakke en emotieloze gesprekken te voorkomen, neem ik in ieder geval van nature wat meer risico dan gemiddeld. Misschien ook vanwege mijn wat matige zelfbeheersing... Ik moet dus ook wat vaker mijn excuses aanbieden. Of ben ik nu te veel aan het diepdoen?

Spontaniteit is goed, maar bij een teveel kan er bijvoorbeeld dit gebeuren: de preëminente substituut-gerant van een deftig hotel vraagt ons: "Wilt u binnen of buiten ontbijten?" "Buiten!", roept ons gezin enthousiast. 'Goed, dan is zij uw ober'. 'Doe dan maar binnen' roep ik ondeugend, zonder op de ober in kwestie te letten. Zij blijkt, tussen alle slanke next door obermeisjes, de enige oudere wilhelmina-vooruit te zijn, ook nog met rhinophyma. Je voelt je dan voor Jan met de korte achternaam (Lul) staan, maar zoiets is niet meer goed te praten en je moet het vooral niet proberen uit te leggen.

Mijn collega's straftten, tussen het behandelen van patiënten met amoebedysenterie, bekkenvenentrombose, of met paroxismale rodekoorts door, mijn gedrag soms af met intercollegiale humor. (Of het nou op de hap is of op de CCU, artsen compenseren schokkende belevenissen vaak met cynische grappen, dat is een beroepsgeheim.) Ik was bijvoorbeeld in het begin van mijn carrière vaak te pessimistisch over de vooruitzichten van patiënten met letale aandoeningen. In familiegesprekken liet ik dan doorschemeren dat de levensverwachting van vader beperkt was. Tot mijn verrassing kwam ik zo iemand dan een half jaar later gewoon weer tegen, bijvoorbeeld bij een cardiocentese, of gewoon op straat. Gedurende de rest van mijn carrière vroegen mijn collega's me daarom vaak op de navolgende manier om hulp: "René, ik behandel een Japanees met

een cockaynesyndroom en extrasystoleklachten, die ligt er zó slecht bij! Ik heb door heel UpToDate gebrowsed/t, maar ik vind geen therapieën meer. Kun jij niet eens een slechtnieuwsgesprek voeren? Daar knappen ze altijd zo lekker van op!” Gelukkig zijn mijn collega’s ook weleens de sjaak, want als ik in het ziekenhuisrestaurant in plaats van te queueën gewoon doorloop, roepende ‘mag ik even passeren, ik ben arts’ dan lacht iedereen. Maar als mijn collega dat een paar weken later óók probeert, hoort hij van alle kanten ‘wie denk je wel dat je bent?’ Om vervolgens met een rooddooraderd hoofd achteraan de rij plaats te nemen.

Vaak ben ik in mijn interacties dus niet terughoudend genoeg. Het aardige is dat ik dat in Vlaanderen eerder merk dan in Nederland. Waarom? Dit onderwerp zou ik graag eens, figuurlijk, in het heldere licht van een quartz-lightlamp zetten. Een volksaard bestaat niet en het beoordelen van mensen op basis van de groep waartoe ze toevallig behoren, is (behalve bij antivaxers) een groot kwaad. Toch loop ik met mijn rigositeit in Vlaanderen duidelijk eerder tegen de lamp dan thuis, terwijl het gevoel voor humor in het land van de helse Brueghel bepaald niet zwakker ontwikkeld is dan in dat van Rembrandt. Dat blijkt alleen al uit het feit dat België al anderhalf jaar zonder gekozen regering zit, waarbij alles beter loopt dan mét regering. Zou het kunnen dat na de Septemberrevolutie van 1830 in Vlaanderen niet alleen de zachte g persisteerde, maar dat ook een gemiddeld wat grotere gereserveerdheid tegenover onbekenden er tot de opinieijlers behoort? Laat ik dit onderwerp toch maar liever laten liggen tot wij online-BeNeDictee’ers het ontspannen in persoon kunnen bespreken.

Ik zou nu drie onzeveraders kunnen bidden met het verzoek iedereen bij die gelegenheid in een goede luim te brengen, maar ik denk dat dat doel ook te bereiken is door het gebruik van typisch Vlaamse dicteewoorden, zoals RIZIV of sp.a-coryfee. Als ik naast een te-drinken bij onze toekomstige bespreking ook zorg voor lekkere hapjes, komt het vast goed. Ik dacht aan met een kwakkuil gevangen paling in ’t groen en lapkous, met een witloofentremetstje en pain à la grecque als bijgerecht. Tevoren zal ik dan wel de dampkapknop beroeren. Anders ontstaat er een kwalijk klimaat, dat echtelijke ambras tot gevolg kan hebben. Zoiets wordt voor de man algauw een schuifaf naar de logeerkamer. Of, via een door de IRCEL met wantrouwen beziene autorit, naar zijn maîtressekruip-in.

Goed. Terug naar het mislukkendegrappenthema. Ooit trof ik tijdens sinterklaas spelende kleine kinderen aan op de hartbewaking. Als een soort bietebauw riep ik voor de grap in quasi-Platutrechts 53: “Van wie zijn die lelijke kinderen?”. Ze keken om, waarna me opviel dat er een vairon bij was, en dat twee van de drie zo scheel waren als een otter. Hun moeder, een hbo-v’ster die peau de suède handschoenen droeg en een japon met een paille taille, had vrij genomen om het feest mee te vieren. Ze was iemand met wie je graag een löyly zou meemaken, maar nu keek ze – hè gad, bone deus! – alsof ze me een hoogopgaand klyisma zou willen toedienen.

In metaforische zin heb ik vaak oprecht geprobeerd fermatevarianten toe te passen, maar dat lukte me nooit. Daaraan recht doen is ook moeilijk, want verleidingen zijn er te kust en te keur. Bijvoorbeeld wanneer je in een gezelschap verkeert dat rondgeleid gaat

worden in theater Carré en je blijkt de enige man te zijn tussen vijftien vrouwen. Ik voel me dan bij voorbaat al gynaefoob en gemaitriseerd. Als er dan een man binnenkomt, móét je toch haast wel zeggen: “Gelukkig! Ik was al bang dat ik de enige man zou blijven”? Maar als de mogelijke q+ uit het bekende seksuelepredilectieacroniem dan antwoordt: “Dan moet ik u teleurstellen”, en mijn ook aanwezige vrouw en dochter roepen: “Hoe bestáát het dat je dat niet zag?” dan heb je je toch weer onverwacht laten kleinkrijgen.

Nochtans vrees ik dat mijn overmaat aan spontaniteit blijvend is en als ik eerlijk ben, vind ik dat niet echt erg. De gevolgen voelen soms aan als al te vroegtijdig afstappen tijdens het poepen, maar het lucht ook op en het maakt het leven minder saai. Ten slotte ga ik u goedenachtzeggen om vervolgens ‘bezaansschoot aan!’ te commanderen en het eerste gamaytje te nuttigen. Maar eerst dit advies: of u nu sociaalkritisch bent of sociaalliberaal, wees geen Joseph Prudhomme of tararaboemdijeefiguur, maar roep uw eerste ingeving eens wat vaker zonder nadenken. Geniet vervolgens van de onverwachte loop die het gesprek daarna zal nemen. Het zal u bevallen, wollah!

Ex-aequopreventieopgavennaschrift voor alle deelnemers

De dicteetekst was wellicht dwaselijk burschikos, maar ik probeerde in ieder geval sandhi’s en moeilijke passés définis te vermijden. Ik besprak geen fraaie kledingstukken als de kameez, mooie ruisdaelluchten of het Portugees-israëlitische geloof, maar het menselijk tekort kwam wél langs, en niet alleen als qu’en dira-t-on. In ieder geval is het mijn wens dat straks al uw spellinginzichten zullen zijn goed gerekend!